

WATNONGGO Model : รูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลัก การบริหารแบบมีส่วนร่วม

WATNONGGO MODEL: A MODEL FOR DEVELOPING EDUCATIONAL ADMINISTRATION BASED ON THE PRINCIPLES OF PARTICIPATORY ADMINISTRATION

ไพศาล พินิจธรรม¹, ศุภวิชญ์ ดิษเจริญ², กัญญาณตร์ เจริญพร³, กัณทิมา เพือกไต้⁴
Phaisal Penetthum¹, Supawit Ditjareoan², Kanyaporn Charernporn³, Kantima Phueaktai⁴

Corresponding Author, E-mail : joom_hkp@hotmail.com

Received: Oct 22, 2024; Revised: Nov 30, 2024; Accepted: Dec 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ยึดหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ผ่านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยน้อมนำหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มาเป็นฐานรากการบริหาร สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยขับเคลื่อนการบริหารงานโดยทฤษฎีเชิงระบบ และพัฒนาด้วยวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา มีการบริหารจัดการโดยใช้หลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม และหลักธรรมาภิบาล ตามเงื่อนไขคุณธรรม มีการกำกับ นิเทศติดตามและประเมินผลอย่างรอบคอบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งสู่ความเป็นสถานศึกษาแห่งความพอเพียง สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความยั่งยืน เห็นความสำคัญของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรของสถานศึกษาพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีการทำงานร่วมกันเป็นทีมโดยมุ่งเน้นผลลัพธ์ขององค์กร เพื่อสร้างองค์กรที่มีคุณภาพ และเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษา, การบริหารแบบมีส่วนร่วม, WATNONGGO Model

¹ ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดหนองโก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1

¹ Director of Special Expertise, Wat Nong Ko School, Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 1

² รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1

² Deputy Director of the Office of the Specialized Education Area, Office of the Primary Education Area, Nakhon Sawan District 1

^{3,4} คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

^{3,4} Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University

Abstract

This academic article aims to present a model for the development of educational administration based on participatory principles, emphasizing school-based management through collaborative efforts involving all stakeholders. It adopts the philosophy of a sufficiency economy and beneficial governance as the foundational elements for administration. The PDCA cycle serves as a framework for participatory education management, fostering a learning community through systematic theory and quality management. The model enhances the quality of education. The initiative focuses on improving the quality of education by adopting principles of decentralization, participation, and good governance within the framework of moral integrity. It includes careful supervision, monitoring, and evaluation to serve as a guideline for effective school development. The goal is to transform schools into self-sufficient and sustainable institutions that prioritize learners and stakeholders. The model also encourages teachers and school personnel to engage in continuous self-development and teamwork, with a focus on the organization's results, in order to create a quality organization and improve the quality of education.

Keywords : School Administration, Participatory Administration, WATNONGGO Model

บทนำ

ในโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การดำเนินชีวิต ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระตามหลักสูตรควบคู่กันไปกับการพัฒนาทักษะใหม่ๆ ที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนต้องมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในขณะเดียวกันผู้เรียนต้องมีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะ รวมถึงการพัฒนาผู้บริหารและครูทั้งระบบส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา และนำมาซึ่งการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้สนองและรองรับภายใต้การเปลี่ยนแปลง

การนำหลักแนวคิดและทฤษฎีทางการบริหารจัดการมาประยุกต์ใช้ในการสร้างรูปแบบบริหารจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันเป็นผลให้ต้องศึกษาหาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์ นำมาสร้างองค์ความรู้ในการบริหารจัดการภายในโรงเรียน เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของโรงเรียน และมีการจัดโครงสร้างการบริหารงานภายในโรงเรียนและกำหนดภารกิจ หน้าที่ได้อย่างเหมาะสม มีการจัดงานที่ทำให้เหมาะสมกับคน ความรู้ ความสามารถ ทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติงานซึ่งโรงเรียนได้ใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารโดยยึดหลักการการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้รูปแบบ WATNONGGO Model เพราะการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่สำคัญที่บุคคลในองค์กรหรือต่างองค์กรจะได้ร่วมกันเพื่อจัดการงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ ตลอดจนสามารถขยายผลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management)

ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดและทฤษฎีที่ต่างกัันดังนี้
ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2555: 209-211) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่า กระบวนการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ได้บังคับบัญชาได้เข้ามามีส่วนในการตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญต่อการบริหารหน่วยงาน

ประภาพรพรณ รักเลี้ยง (2556: 123) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่า เป็นการบริหารงานที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) เข้ามามีส่วนร่วมตามความเหมาะสมตั้งแต่มีการร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันสนับสนุน ร่วมกันติดตามประเมินผล ร่วมกันแก้ไขปัญหา ร่วมกันรับผิดชอบผลงานที่ออกมา ร่วมกันภาคภูมิใจในผลงานหรือรางวัลที่เกิดจากการร่วมกันปฏิบัติงาน

ทำนอง ภูเกิดพิมพ์ (2551: 17) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่า กระบวนการในการทำงานร่วมกันเพื่อให้การทำงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความคิดเห็น ความเชื่อถือและความยึดมั่นของแต่ละบุคคลรวมถึงหน่วยงานและองค์กร โดยการทำงานแบบมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญของการทำงาน เพื่อการทำงานบรรลุตรงตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น

สามารถสรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีแนวคิด คือ การที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชา เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ตลอดจนมีสิทธิในการตัดสินใจร่วมกันกับผู้บริหาร ทั้งผู้บริหารและ ผู้ได้บังคับบัญชาที่มีความไว้วางใจกัน มีความ ยึดมั่นผูกพันกัน มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการปฏิบัติงานอีก ทั้งผู้ได้บังคับบัญชามีความมีความมื่ออิสระในการปฏิบัติงาน โดยทุกฝ่ายต่างมุ่งที่จะสนับสนุนและทำให้เกิด ประสิทธิภาพต่อการตามที่ต้องการที่วางไว้

เทคนิควิธีการเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมให้มีประสิทธิภาพ

ในการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม ทุกฝ่ายมีการทำงานกันทุกขั้นตอนตั้งแต่วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินผลและตรวจสอบ และการปรับปรุงงาน งานที่ทำย่อมมีความซับซ้อน มีปัญหาบ้าง เพื่อให้การทำงานร่วมกันเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ราบรื่น ประสบความสำเร็จ จึงใช้เทคนิควิธีการ เสริมสร้างพลังในการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การใช้เทคนิคการบริหารโดยองค์คณะบุคคล โดยการบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องคือ ครู กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการบริหารในรูปแบบของคณะกรรมการ ได้แก่ คณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อให้เกิดความรอบคอบเป็นการสร้างการยอมรับ เป็นการเสริมสร้างพลังที่เข้มแข็ง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ เพราะการบริหารแบบองค์คณะบุคคลช่วยให้เกิดพลังความคิด ร่วมกันทำงาน ร่วมกันพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขปัญหา
2. การใช้กระบวนการประชาธิปไตยเสริมสร้างพลังของการมีส่วนร่วมให้เกิดประสิทธิภาพ โดยเน้นวิถีชีวิตประชาธิปไตย ส่งเสริมใช้คุณธรรม ปัญญาธรรม สามัคคีธรรมในการทำงานร่วมกัน และการใช้รูปแบบประชาธิปไตยในการดำเนินการ เช่น รูปแบบคณะกรรมการ และการประชุม ส่งผลให้ เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน เคารพในความคิดเห็น ร่วมพลังสร้างสรรค์ตามสำเร็จของงานได้เป็นอย่างดี
3. การใช้เทคนิคการทำงานร่วมกันเป็นทีม (Teem Works) เป็นการสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานให้ดีขึ้น จึงเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นทีมซึ่งมีทีม หลากหลายทำงานร่วมกัน ทีมจะพาสมาชิกให้ร่วมมือกันความสำเร็จตามความรับผิดชอบ
- 4.การใช้เทคนิคกลุ่มสร้างคุณภาพ (Quality Control Circle) กลุ่มสร้างคุณภาพที่นำมาใช้ เสริมสร้างหลักการมีส่วนร่วม โดยให้บุคลากรหรือสมาชิกได้ร่วมกลุ่มขนาดเล็ก โดยรวมแบบอิสระตามความรู้ความสามารถได้ร่วมกันทำกิจกรรมเดียวกันการแก้ปัญหาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ทั้งการพัฒนา ตนเองและพัฒนาซึ่งกันและกัน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถที่ส่งผลต่อความสำเร็จของตน
- 5.การใช้เทคนิคการบริหารคุณภาพทั้งองค์กร (Total Quality Management) โดยหลักการสำคัญ ของการบริหารคุณภาพทั้งองค์การมาใช้ เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมให้เกิดพลังร่วมกันบริหารให้เกิดประสิทธิภาพ ได้แก่ ให้สมาชิกมุ่งมั่นต่อคุณภาพของโรงเรียนโดยภาพรวมทั้งโรงเรียน ให้เกิดการรับรู้เข้าใจ ลึกซึ้งและเกิดจิตสำนึกทั่วทุกคน ให้ตั้งเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพ คือ ผลสำเร็จของการศึกษา มีการร่วมกันวางแผน ติดตามความก้าวหน้าและมีการประเมินผล ชื่นชมความก้าวหน้า หรือความสำเร็จ ปรับปรุงระบบพัฒนา คุณภาพอย่างต่อเนื่อง
- 6.การใช้หลักการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) เสริมสร้างพลังการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมนั้น มักจะได้พบจากประสบการณ์ต่างๆใน Roseberry Disriet High School ที่มีประโยชน์ต่อนักเรียน ผู้บริหาร และ คณะครู มีดังนี้

1. ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรกในการบริหารโรงเรียน มีดังนี้
 - 1.1 ต้องทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าเรามีทรัพยากรต่างๆเพียงพอหรือเปล่า ไม่ว่าจะเป็นครู เวลา อาคารเรียน สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์ และการบริหาร ที่จะถูกนำมาใช้ เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนได้มากที่สุดและเต็มศักยภาพ
 - 1.2 นักเรียนได้รับความสำคัญให้มีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆไม่ว่าจะเป็นกำหนดนโยบายในรูปแบบของสภาโรงเรียน
2. ประโยชน์ที่เกิดกับผู้บริหาร
 - 2.1 ทำให้ผู้บริหารมีภาวะการเป็นผู้นำทางการศึกษา มีการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ และทำให้บุคคลอื่นมีความมั่นใจและเชื่อมั่นได้ว่าผู้บริหารจะพาเราไปถึงจุดหมายตามที่ได้กำหนดไว้

2.2 ด้านภาวะการผู้นำในด้านการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในองค์กรหรือหน่วยงานอื่นจะช่วยสร้างวัฒนธรรมในการทำงานของโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ผู้บริหารต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกับทีมงานและคณะทำงานได้อย่างมีความมั่นใจและเต็มใจ

3. ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับครู

3.1 ครูมีบทบาทในการบริหารในการกิจที่สำคัญตามความชำนาญของตนเองคือการให้การศึกษาต่อนักเรียนเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด

3.2 การแบ่งหน้าที่ บทบาทของตัวเองให้เกิดความชัดเจน ในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2545: 9-10) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดการระดมความคิดเห็นและการอภิปรายร่วมกัน ทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย
 2. ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารในทางจิตวิทยาคือทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลงแต่จะเกิดการยอมรับมากขึ้น
 3. ในการเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่า มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน จะมีความสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน
 4. ในการเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีโอกาสได้ใช้ความสามารถและทักษะของตนเองในการทำงานร่วมกันเกิดความมั่นใจต่อหน่วยงานมากขึ้น
 5. ในการมีส่วนร่วมมักทำให้เกิดผลในการปฏิบัติงานดีขึ้น มีการตัดสินใจที่มีคุณภาพมากขึ้น
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ได้เสนอแนะถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้
1. ได้ให้เกิดความสามัคคีในหน่วยงานและองค์กร
 2. ได้มีความต้องการที่จะพัฒนาหน่วยงานและองค์กร
 3. ได้มีการเพิ่มพูนศักยภาพประสิทธิภาพในการทำงานให้มากยิ่งขึ้น
 4. ได้สร้างบรรยากาศในการทำงานให้มีความสุขในหน่วยงานองค์กร

สามารถสรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นวิธีการบริหารที่ทำให้ผู้ร่วมงานในหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องได้มีการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจหรือการปฏิบัติงานในหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้เกิดความผูกพันและมีความรับผิดชอบต่อกิจกรรมมากยิ่งขึ้น และการบริหารแบบมีส่วนร่วมสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรและหน่วยงาน

การนำหลักบริหารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการบริหารงานในโรงเรียน

“การมีส่วนร่วม” ความหมาย คือ ทรัพยากรในการบริหารที่เป็นส่วนของบุคคลในแต่ละระดับการปฏิบัติ มีส่วนในกระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ และควบคุมการปฏิบัติในแต่ละส่วนๆ อย่างเต็มความสามารถ ทั้งในทิศทางเพื่อการปฏิบัติด้านเดียว หรือการนำเสนอซึ่งความคิดเห็นในการดำเนินการตาม กระบวนการนั้นอย่างใดอย่างหนึ่ง

“การบริหารแบบมีส่วนร่วม” หมายถึง การที่บุคคลในองค์กรหรือต่างองค์กรได้ร่วมกันเพื่อจัดการงานให้ บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมนั้น ๆ จะอยู่ในขั้นตอนใดๆ ก็ ตามโดยขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ข้อจำกัดขององค์กรในแต่ละกระบวนการของการดำเนินการ บริหารเป็นเกณฑ์

แนวทางการสร้างและสนับสนุนการมีส่วนร่วม ในการบริหารงานขององค์กรใด ๆ นั้น มีรูปแบบอยู่หลายสถานะ สิ่งที่จะส่งผลต่อการเกิดบรรยากาศเพื่อ ทุกคนและยังไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมายที่ต้องการนั้น มีความจำเป็นในทิศทางของการสร้างและสนับสนุน คือ

1. การพัฒนาความรู้สึกรับผิดชอบ ซึ่งเป็นการที่บุคคลในฐานะต่าง ๆ ต้องก่อความรู้สึกรับผิดชอบและสร้างแรงกระตุ้น ต่อบุคคลอื่น ๆ ให้มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์บนพื้นฐานแห่งความที่บุคคลมีความมั่นใจว่าเหตุและผลทางความคิด จะได้รับการสนับสนุน

2. การสร้างวัฒนธรรมขององค์กร เพื่อการปฏิบัติงานร่วมกันภายใต้กฎกติกาขององค์กร โดยสมาชิกขององค์กรจะเข้ามามีบทบาทเป็นตัวกำหนดคุณธรรม อัตลักษณ์ และยังได้มีการเปิดโอกาสเพื่อมีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ย่อมเป็นผลดีต่อบุคคลในองค์กร เพราะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือประสบการณ์จะทำให้คนในองค์กรนั้นมีการพัฒนาความคิดต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย

3. การสนับสนุนแนวความคิดที่สามารถเป็นแบบอย่างได้ซึ่งการสนับสนุนแนวคิดเหล่านั้นสามารถ ดำเนินการในทิศทางของงบประมาณหรืออื่นใดเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดผลแห่งการสร้างสถานะบุคคลให้ไว้วางใจองค์กร ให้ความร่วมมือต่อองค์กรได้มาก

4. การสร้างแรงจูงใจในการใช้กระบวนการความคิดให้เกิดในทุกกลุ่มงาน การสร้างแรงจูงใจย่อมเป็นผล ต่อบุคคลที่ก้าวมาสู่การต้องการมีส่วนร่วมเสมอหากผลตอบแทนเหล่านั้นมีคุณค่าและประโยชน์ต่อตน ทั้งนี้ย่อมขึ้นกับปฏิกิริยาของบุคคลโดยรวมขององค์กรด้วยว่าจะทำให้ได้เพียงใด

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของบุคคลในองค์กร สิ่งที่มีผลต่อการก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่สำคัญที่สุด คือ แรงจูงใจ

แรงจูงใจ คือ สิ่งที่เป็นตัวกระตุ้น เพื่อก่อให้เกิดการกระทำของพลังในบุคคลส่งผลต่อการแสดง ซึ่งพฤติกรรมและวิธีการในการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายหลักที่ต้องการ เพราะแรงจูงใจมีผลต่อกระบวนการ ทำงานของคนในทิศทางแห่งประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่ต้องการ ลักษณะของแรงจูงใจจะแสดงออกได้โดยลักษณะพฤติกรรมซึ่งมีหลายทิศทางขึ้นอยู่กับบุคคลและขึ้นกับธรรมชาติแห่งความต้องการของบุคคลด้วย ทั้งนี้มีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาโดยเป็นไปตามความปรารถนา ความคาดหวัง และจุดมุ่งหมายต่าง ๆ ของตนเอง

การบริหารแบบมีส่วนร่วมทำให้การบริหารโรงเรียนมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. การบริหารแบบมีส่วนร่วมทำให้เกิดความร่วมมือ รวมพลังทำให้เกิดความสามัคคี ทำเกิดการทำงานเป็นทีมเป็นกลุ่มและจะทำให้มีปฏิสัมพันธ์กันภายในองค์กร ในการทำงานจะมีความสุขและได้สร้างผลงานได้มากขึ้น

2. บุคลากรจะมีขวัญกำลังใจในการทำงานที่ได้มีส่วนร่วม และได้รับการยอมรับจากฝ่ายผู้บริหารอย่างมีความภาคภูมิใจ มีความกระตือรือร้นในการทำงานอย่างเต็มความสามารถ ช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานให้สูงขึ้น

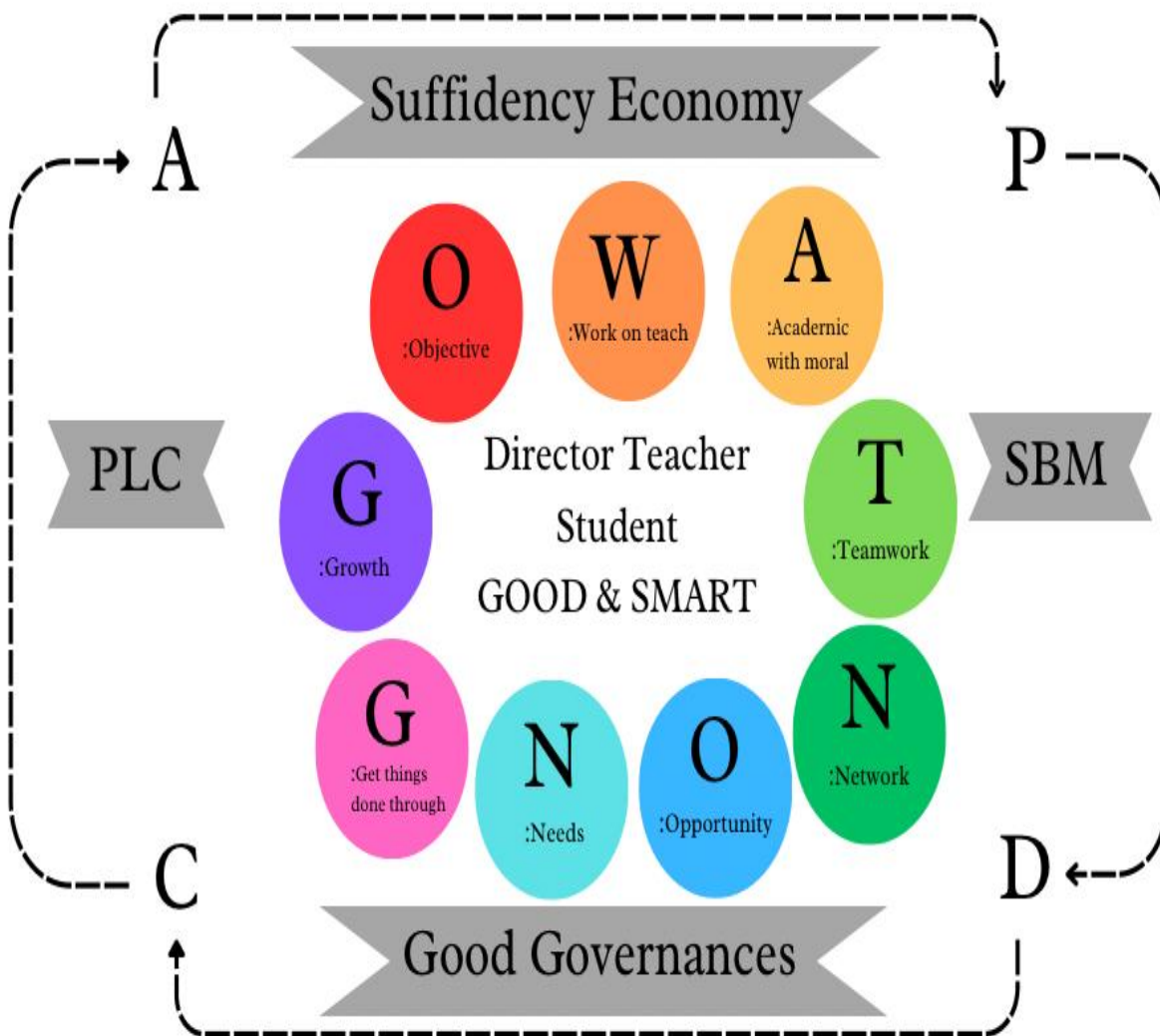
3. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันช่วยให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ลดความขัดแย้งลดการต่อต้านจากฝ่ายปฏิบัติได้มีโอกาสร่วมทำงานร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ทำให้ลดปัญหาในการทำงาน งานจะสำเร็จได้รวดเร็วเพราะความร่วมมือจากทุกคนทุกฝ่าย

4. ทำให้เกิดกระบวนการประชาธิปไตย เป็นกระบวนการที่ร่วมมือกันแบ่งงานกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบ เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน การร่วมคิดร่วมทำร่วมรับผิดชอบเป็น การเพิ่มผลผลิต เพิ่มคุณภาพงาน ทำให้การใช้ทรัพยากรประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด

5. การบริหารแบบมีส่วนร่วม ทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร มีการทำงานควบคู่มานกันเอง

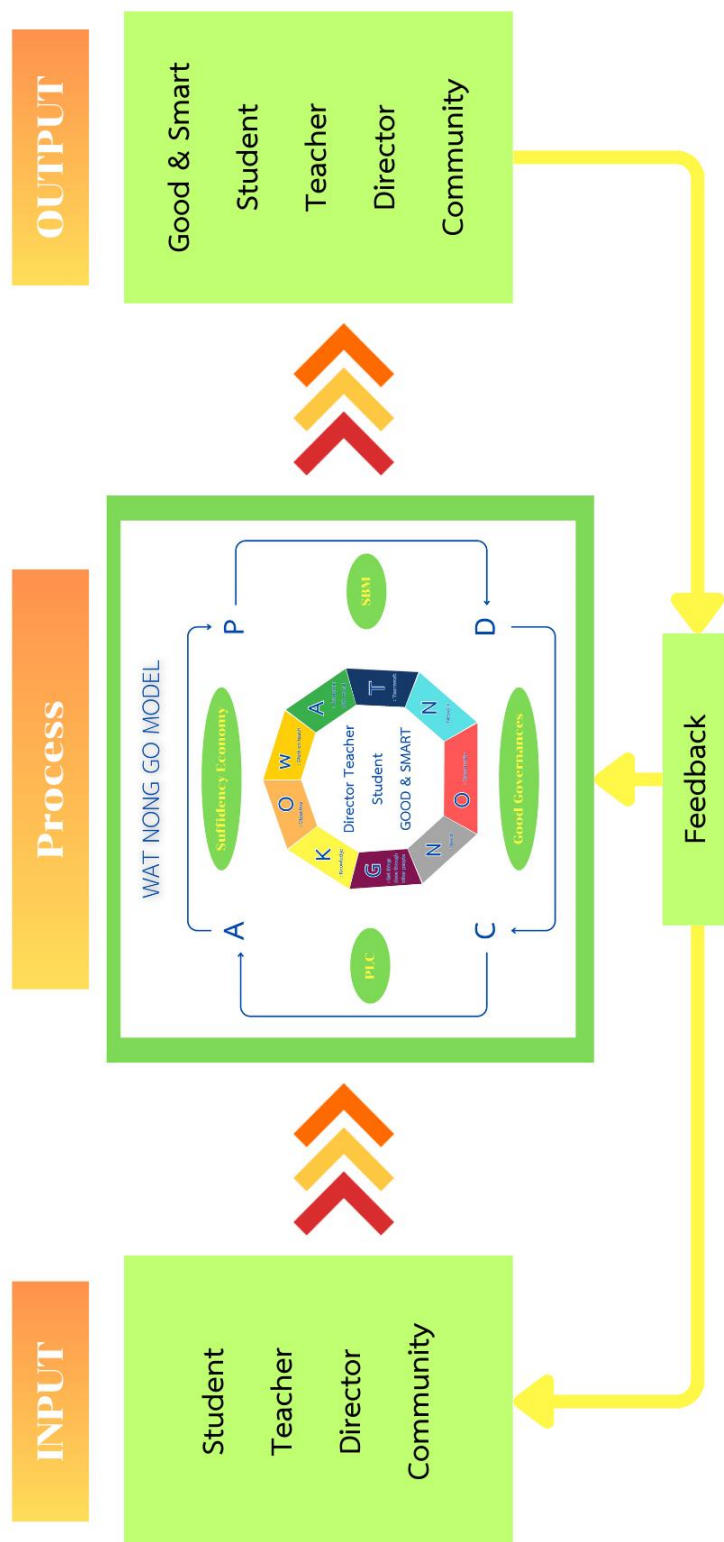
สรุปผล

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาเป็นแนวคิดของการบริหารโดยใช้รูปแบบ WATNONGGO Model มาเป็นหลักในการบริหารสถานศึกษา การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่นำมาใช้ในสถานศึกษานั้นจะเห็น ได้ว่าจะมุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม ร่วมกันคิด วางแผน ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันตรวจสอบ รับผิดชอบ และร่วมกันแก้ไขปัญหา การที่นำการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในสถานศึกษา ยังส่งผลทำให้การบริหารสถานศึกษาดำเนินไปด้วยความราบรื่น ทำให้ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนเกิดความรักความผูกพันกับสถานศึกษา เกิดความรู้สึที่ดีต่อหน้าที่และภาระงานที่รับผิดชอบ ร่วมกันทำงานเป็นทีม ส่งผลทำให้เกิดประสิทธิภาพของสถานศึกษา นอกจากนี้ผู้บริหารยังเป็นที่ยอมรับและได้รับความเชื่อมั่นจากผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชนในการบริหารงาน ทำให้ผู้ร่วมงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นสามารถปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและมีอิสระในการทำงาน ซึ่งจะส่งผลให้สถานศึกษาสามารถขับเคลื่อนไปสู่จุดหมายได้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นระบบและมีขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 1 รูปแบบ WATNONGGO Model

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาด้วย WAT NONG GO MODEL โดยทฤษฎีระบบ (Systems Theory)

ซึ่งสามารถสรุป รูปแบบ WATNONGGO Model เป็นองค์ประกอบหลักได้ 3 ส่วนใหญ่ ในการนำมาใช้กับโรงเรียน

1. สิ่งที่ป้อนเข้า (Input) คือ ปัจจัยต่าง ๆ หรือองค์ประกอบแรกนำไปสู่การดำเนินงานของระบบ โดยรวมไปถึง สภาพแวดล้อมต่างๆ ซึ่งเป็นที่ต้องการของระบบนั้นๆ ในระบบการศึกษาตัวป้อนเข้าไปได้แก่ ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน อาคารสถานที่ งบประมาณ และอื่นๆ เป็นต้น

2. กระบวนการ (Process) คือ วิธีการที่นำไปสู่ผลงานหรือผลผลิตของโรงเรียน ซึ่งได้นำการบริหารสถานศึกษาด้วย โดยใช้รูปแบบ WATNONGGO Model เป็นกระบวนการในการทำงานดังนี้

2.1 W: Work on tech หมายถึง สร้างสรรค์ผลงานโดยใช้เทคโนโลยี เป็นตัวประสานเพื่ออำนวยความสะดวกกับการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้เว็บไซต์หรือแพลตฟอร์มต่างๆให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาครูพัฒนานักเรียนรวมถึงการประสานและประชาสัมพันธ์เรื่องต่างๆ

2.2 A: Academic with moral หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาความรู้ ความสามารถในด้านวิชาการของคณะครู เพื่อนำไปสู่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนในรูปแบบ Active Learning เพื่อให้นักเรียนได้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รวมถึงการพัฒนาทางด้านจิตใจให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ มีวินัย สุภาพ และมีจิตอาสาที่จะช่วยผู้อื่น พร้อมทั้งรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สังคม จนถึงประเทศชาติ

2.3 T: Teamwork หมายถึง การทำงานเป็นทีมโดยผู้บริหารกระจายอำนาจให้ครูและบุคลากร ทางการศึกษามีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำทางวิชาการ

2.4 N: Network หมายถึง เครือข่ายความร่วมมือ การมีส่วนร่วม การระดมทรัพยากรทางการศึกษา

2.5 O: Opportunity หมายถึง การสร้างโอกาสทางการศึกษา บนพื้นฐานความเสมอภาค และเพิ่มโอกาสในการพัฒนาตนเองของคณะครู และนักเรียน

2.6 N: Needs หมายถึง ความต้องการในการดำเนินของสถานศึกษา ในด้าน การจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตร

2.7 G: Get things done through other people หมายถึง สร้างให้เกิดความสามัคคี

2.8 G: Growth หมายถึง การเติบโตอย่างยั่งยืน

2.9 O: OBJECTIVE หมายถึง วัตถุประสงค์ เป้าหมาย มีผลการดำเนินงาน ผลสัมฤทธิ์

ในรูปแบบ WATNONGGO Model มีการกำกับติดตามวงจรคุณภาพ โดยใช้ **ทฤษฎีวงจรเดมมิง (Deming cycle)** ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) ผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้องร่วมวางแผนกันคิดว่าสำรวจข้อมูลสภาพปัจจุบันสภาพการดำเนินงาน การศึกษาของโรงเรียนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา ร่วมกันกำหนดสภาพความต้องการ ร่วมมือกันกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนา กำหนดกิจกรรมนำไปทำแผนพัฒนาสภาพปัจจุบันการดำเนินการและปัญหาศึกษา สภาพปัจจุบันการดำเนินการของโรงเรียน งบประมาณ บุคลากรที่รับผิดชอบ สำหรับการวางแผนโรงเรียนได้นำรูปแบบการบริหารที่ยึดโรงเรียนเป็นฐานในประเด็น หลักการกระจายอำนาจหลักการมีส่วนร่วมและหลักการคืนอำนาจมาใช้ในการวางแผน

2. การปฏิบัติ (Doing) ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำแผนปฏิบัติราชการประจำปีลงสู่การปฏิบัติ ตามโครงการที่ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการสถานศึกษา อย่างเป็นระบบตลอดปีการศึกษานำเครือข่ายการเรียนรู้มาเป็นตัวช่วยเสริมในการจัดการศึกษา ทั้งทางด้านงบประมาณ บุคลากร และแหล่งเรียนรู้ สำหรับการปฏิบัติ โรงเรียนได้นำรูปแบบการบริหารที่ยึดโรงเรียนเป็นฐาน ในประเด็นหลักการบริหารจัดการตนเองหลักการมีส่วนร่วม มาใช้เสริมในการปฏิบัติ

3. การตรวจสอบการนิเทศ (Check) เมื่อคณะครูนำแผนงานโครงการต่างๆ สู่การปฏิบัติ ผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารและผู้รับผิดชอบ คอยนิเทศกำกับ ติดตาม ประเมินผลระหว่างปฏิบัติแก้ไขปรับปรุงให้ทันท่วงที่อยู่เสมอโรงเรียนได้นำรูปแบบการบริหารที่ยึดโรงเรียนเป็นฐานในประเด็นหลักการกระจายอำนาจหลักการมีส่วนร่วมมาใช้เสริมในการปฏิบัติ

4. การประเมินผลและการปรับปรุง (Action) เป็นการประเมินผล หลังเสร็จสิ้นการดำเนินโครงการ หรือเป็นการประเมินหลังสิ้นแต่ละภาคเรียน ซึ่งโรงเรียนมีการประเมินอย่างน้อยปีการศึกษาละ 2 ครั้ง โรงเรียนได้นำรูปแบบการบริหารที่ยึดโรงเรียนเป็นฐานในประเด็น หลักการกระจายอำนาจหลักการมีส่วนร่วมหลักการคืนอำนาจและหลักการตรวจสอบถ่วงดุล มาใช้เสริมในการปฏิบัติ

3. ผลลัพธ์ (Output) เป็นองค์ประกอบสุดท้าย คือ ความสำเร็จในลักษณะต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพ หรือ ประสิทธิภาพ ในระบบการศึกษา กล่าวคือ สถานศึกษาได้รับการพัฒนาทุกฝ่ายงาน ซึ่งผู้บริหาร คณะครู นักเรียน ได้เรียนรู้และพัฒนาให้เป็นคนดี เป็นคนเก่ง และเป็นคนที่มีความสุขในการดำเนินชีวิต ตามมาตรฐานของโรงเรียน รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือชุมชน ก็มีส่วนร่วมในการพัฒนา ส่งเสริม ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2579, (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : บริษัท พรักหวาน กราฟฟิค จำกัด.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2555). ประมวลสาระชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทำนอง ภูเกิตพิมพ์. (2551). แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัทนิญา รอดแก้ว. (2559). กระบวนการในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการ. วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหา นคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 13(2), 61 - 78.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2545). รูปแบบการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา. วารสารวิชาการ, 4, 9 - 10
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2563. โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.